

MUSEUMS

poster

NR. 4 / NOVEMBER 2004
POST & TELE MUSEUM

København København – en mærkværdig by

Af Birgitte Wistoft

Tag med Post & Tele Museums frimærkeekspert på to helt specielle byvandring i frimærkekunstneres København. Overinspektør Erik Jensen har sørget for årets mandelgave til landets filatelister og deres tålmodige slægtninge.

Erik Jensen har døbt sin bog „København København“, og der skal nok være mange, der straks for det indre øre hører Olga Svendsens bramfri gengivelse af visen af samme navn.

Her er imidlertid tænkt på det geografiske område, hvorfra motiverne til byvandringerne er hentet: „København K“, som siden den 1. marts 1876 har været den postale betegnelse for Kjøbenhavns Brevpostkontors omdelingsdistrikt i det indre København. Distriktet omfattede oprindeligt stort set hele området „inden for voldene“, men er senere blevet udvidet med hele Christianshavn. „K“ er altså identisk med det indre af København, og „København K“ betyder således „København København“.

Et væld af motiver

København med K har fået sin del af den postale opmærksomhed, når der skulle produceres frimærker. Flere end 1.400 forskellige frimærker har det danske postvæsen udgivet i årene 1851-2004. En stor del heraf er særfrimærker med motiver fra lokaliteter over hele Danmark. København K kan med i alt 47 frimærker prale af at være landets bedst repræsenterede postadresse.

Uden lup

Disse 47 frimærker (foruden tre prøvemærker) er gengivet i „København København“ i en størrelse, der ikke fordrer lup. I teksten giver Erik Jensen oplysning om datoen og anledningen til hver udgivelse samt hvilke kunstnere, der står bag, ligesom motiverne får en fylldig præsentation.

Yderligere er frimærkerne ordnet i en rækkefølge, der naturligt føjer sig ind i de to byvandring, som kortet bag i bogen giver anvisninger til.

På motivjagt i 2004

Bogen rummer også en værdifuld hjælp til at genfinde de mange motiver i dagens bybillede:

Fotograf Sara Skytte blev i juli og august 2004 sendt ud i Køben-

havns gader og stræder med den bundne opgave at forevige samtlige frimærkemotiver, som de kan ses i gadebilledet i dag. Og billederne skulle vel at mærke så vidt muligt optages i nøjagtigt samme perspektiv, som kunstnerne havde valgt som udgangspunkt for deres tegning.

Det kom der en del morsomme iagttagelser ud af. Forståeligt nok ser ikke alle lokaliteter ud, som de gjorde, dengang de blev valgt som frimærkemotiv. Bygninger er forsvundet eller har ændret udseende, små træer har vokset sig så store, at man næsten ikke kan iagttage motivet længere, og store træer er bukket under for elmesyge eller fældet af anden grund. Desuden afslørede fotografierne, at frimærkernes ophavsmænd i enkelte til-

Kun to af motiverne på de 50 mærker var det ikke muligt at genfinde i vore dage. Det ene er dette, som vides at være fra Rigensgade, 1316 København K. Frimærket blev udsendt den 10. september 1981 til markering af den europæiske byfornyelseskampagne. Det blev komponeret af Lisbeth Gasparski efter et foto og graveret af Arne Kühlmann.

fælde har gjort brug af deres kunstneriske frihed og krympet, udeladt eller flyttet om på motivernes nærmeste omgivelser.

Synsvinkler

Fotografens høst gjorde os opmærksomme på, at København K

Dette frimærke blev udgivet 20. februar 1986 som et af fire i et miniatureark, der blev solgt med overpris til fordel for den internationale frimærkeudstilling HAFNIA 87 i København. Det blev tegnet af Mads Stage og graveret af Czeslaw Slania. Frimærkernes emne var postbefordring i begyndelsen af 1900-tallet, som her i et postautomobil fra tiden omkring 1. Verdenskrig på vej over Gammeltorv i København. Bygningerne i baggrunden formodes tegnet med udgangspunkt i et samtidigt foto.

Postbilen fra frimærkemotivet er desværre ikke bevaret, men fotografen allierede sig med et forbipasserende postbud for at fastholde frimærkets postale islæt. Som det kan ses, har bygningerne omkring torvet undergået store forandringer i tidens løb. Kun gadelygten, Caritas-springvandet og domkirken er uforandrede af tidens tand.
Foto: Sara Skytte.

på frimærker ikke alene inviterede til en nyopdagelse af Dronningens København, men også var som skabt til den skolelærer, der vil åbne sine elevers øjne for begrebet „synsvinkler“. Til det formål rummer „København København“ også et sæt opgaver med tilhørende vejledning for alle klassetrin.

„København København – en mærkværdig by“ rummer over 80

farveillustrationer og udkommer primo december 2004 i både en dansk og en engelsk udgave. Den kan købes i museets butik for kr. 165,-. Ved postordre tillægges porto.

Et udvalg af frimærker og tilhørende nutidige fotos af motiverne udstilles i museets foyer i stueetagen i tidsrummet 1. december 2004 - 6. marts 2005.

Ring alt du vill! Snak alt hvad du kan! Med hæse unge eller mobilen fastbundet til øret prøver teleselskaberne i dag at overtale os til at tale mere og mere i telefon. Men der var faktisk engang, hvor kunderne helst skulle bruge telefonen så lidt som muligt. Til det formål fik det danske sprog et helt nyt ord.

Med sin lune streg tegnede Storm P. sig igennem besættelsestidens rationeringer og restriktioner. Denne tegning fra 1943 bærer titlen „Saa er den klarer“.

Telefonok!

Vi skal tilbage til årene 1940-45, da Danmark var besat af Tyskland, da mobiltelefonerne endnu var fremtidsdrømme, og da telefonmarkedet var delt op mellem Post- og Telegrafvæsenet (P & T) og seks regionale telefonselskaber.

Besættelsen medførte ingen større skader på telefonanlæggene og -kablerne, men landets afskæring fra den internationale handel og rationeringen i øvrigt ramte også telefonselskaberne og P & T. Nedsænkningen af kobberleverancerne til telefonfabrikkerne medførte en forsinkelse af automatiseringen af telefoncentralerne, og udbygningen af kabelnettet blev begrænset. Samtidig steg telefontrafikken så stærkt som aldrig før.

Det københavnske telefonselskab KTAS registrerede fra 1941 til 1942 en vækst i antal telefonsamtaler på 8,7 % og 8,4 % det følgende år. En opgørelse fra Sønderborg, hvor P & T stod for driften af telefonen, viser en stigning på over 30 % mellem 1938 og 1942, og den største vækst indfandt sig faktisk efter den 9. april 1940.

Befolkningens kommunikationsbehov under besættelsen kan til dels forklares med krigen som en ekstraordinær tilstand. Dagene umiddelbart efter krigen udbrød den 1. september 1939 står – næst efter den 9. april 1940 – som markante bjergtoppe i samtalestatistikken. Lokale optegnelser viser desuden et særligt højt antal samtaler efter enkelte hændelser, som fx en

luftkamp over Als den 18. august 1942. Da besættelsen med Tysklands vigende krigsheld i efteråret 1942 begyndte at ændre karakter, nåede samtaleantallet endnu usete højder. Samtalebehovet fulgte nøje krigen gang. Jo større usikkerhed den politiske situation viste, jo større var også befolkningens meddelelsesbehov.

Telefonok!

For telefonselskaberne og P & T betød den markante stigning i telefontrafikken sammen med arbejderne for tyskerne et pænt overskud. Samtidig resulterede den dog også i, at arbejdsbyrden for medarbejderne steg voldsomt, og at presset for nye kabler og automatiske centraler blev forøget. Efterspørg-

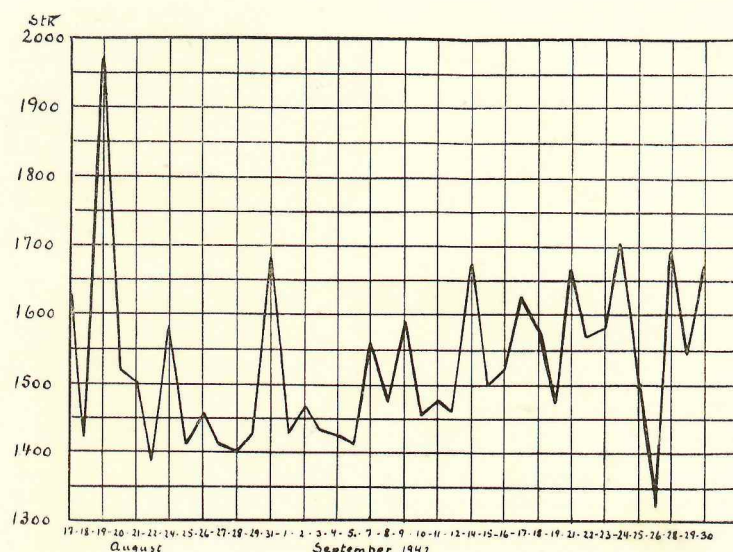

Fig. 1. Afgangssamtaler, Sønderborg.

Grafen viser det daglige antal afgåede telefonsamtaler ved Sønderborg Stats-telefon i dagene 17. august – 30. september 1942. Læg mærke til yderpunkterne den 19. august, dagen efter en luftkamp over Als, og den 26. september, Kong Christian X's 70 års fødselsdag.

alle tilgængelige medier. Om kampagnens effekt kan der ikke siges meget, men den har i hvert fald fået befolkningens opmærksomhed. Så længe de lange ventelister til telefoner bestod, dvs. til ind i 1950'erne, havde ordet *telefonok* sin berettigelse. Men der var stadig langt til mobiltelefoner og at „ringe alt du vil“ og at „snakke alt hvad du kan“.

slen var simpelthen blevet for stor i forhold til det, selskaberne og P & T kunne præstere. For at forhindre større sammenbrud og for at kunne opretholde en vis standard, måtte man gøre noget for at begrænse telefontrafikken.

Derfor præmierede KTAS i 1943 efter en konkurrence ordet *telefonok*, der skulle anvendes i telefonsamtaler som en opfordring til samtalepartnere om at stoppe overflødig snak. *Telefonok* blev ligesom i vore dage markedsført i

Historien om ordet „telefonok“ er fremkommet under forberedelserne til den udstilling om Besættelsestidens kommunikationshistorie, som museet åbner i april 2005.

Overflødige Telefonsamtaler

Spar paa
TELEFONEN

KJØBENHAVNS TELEFON AKTIESELSKAB

Overflødige Telefonsamtaler

Spar paa
TELEFONEN

KJØBENHAVNS TELEFON AKTIESELSKAB

Annoncer, trykt i
Politiken i juni
1943.

Kitsch & Kuriosa

Af Malene Iwersen

Post & Tele Museum rummer mere og andet end postkasser og telefoner. I særudstillingen „Kitsch & Kuriosa“ får publikum nu mulighed for at opleve nogle af alle de skøre, sjove og sjældne genstande, som også findes i museets samling.

Gribende genstande

Ligesom renæssancens kunstkamre bugnede af alverdens besynderlige genstande, bugner Post & Tele Museums samling også af forbløfende mange fornøjelige og fantastiske genstande. Genstande som i sig selv fortæller de nære historier om menneskers kommunikation og brug af kommunikationsgenstande. Ligesom i mange af livets andre forhold passer disse lidt skæve og udsædvanlige genstande sjældent ind i andre udstillinger,

og derfor har vi valgt at lade dem tale for sig selv.

Post & Tele Museum har eksisteret som museum siden 1907 og over årene har indsamlingsmetoden skiftet flere gange, og det præger naturligvis samlingen. På et moderne museum er der strikte retningslinier for, hvad der indsamles, men til museets store glæde tilbyder privatpersoner af og til genstande, der kan få vores indsamlingspraksis til at tage nogle afstikkere. De små frimærkemøbler på bladets forside er et herligt eksempel herpå.

En julehilsen i ganen

Ja, det er lige før man får det galt i halsen, men i 1960 blev en gipsafstøbning af en overmund sendt med posten, med ønsket om en glædelig jul skrevet i ganen. Der er ingen grænser for folks fantasi, når det gælder løjerlige forsendelser, således er også en sten, et spækebræt og en grydeske blevet bragt ud

med posten. At postbudet bringer posten ud i al slags vejr og på trods af gådefulde hændelser, bevidner et postkort, som i 1929 blev afsendt med en fødselsdaghilsen til den 12-årige Agnete. Kortet blev bragt ud i 1949! På kortet har postbudet noteret „fundet i tømning III nord. 19/10 49“ og mon ikke den 32-årige Agnete blev overrasket over den fødselsdaghilsen?

Julehilsen skrevet på gipsaftryk af overmund, 1960. Foto: Jan Friis.

Kongelig telefon? Lyseblåt bordapparat erhvervet 2004. Foto: Jan Friis.

Tung Telefon

Man skal høre meget før armen falder af kunne være et passende „ordsprog“ til telefonen, som ejeren i 1950'erne forsynede med en 2,7 kg tung blyklods for at afkorte sin hustrus telefonsamtaler. Adskillige bizarre telefoner er med årene kommet museet i hænde; blandt disse kan nævnes en bagt telefon, en dolket telefon og den senest tilkomne: En kongelig telefon. Det nydelige lyseblå bordapparat har efter sigende tilhørt kongehuset. Det adskiller sig i hvert fald væsentligt fra datidens sorte standardmodel.

Øjnene der ser ...

Udstillingen *Kitsch & Kuriosa* vil ikke være smagsdommer. Vi overlader gerne til publikum selv at bestemme, til hvilken kategori de forskellige genstande hører. Og der er hundredvis af dem, som vi har valgt at præsentere under følgende overskrifter:

Pyntelige Platter, Mageløse Medaljer, Pjanket Post, Finurlige Figurer, Tossede Telefoner, Mærkbare Møbler, Hyggelig Husflid, Løjerlige Lamper, Postal Pondus og Prægtige Præmier.

Udstillingen kan ses på Balkonen på 1. sal i perioden 16. november 2004 til 30. april 2005.

Tilbud til børn og unge

Af Liv Skovholm Nielsen

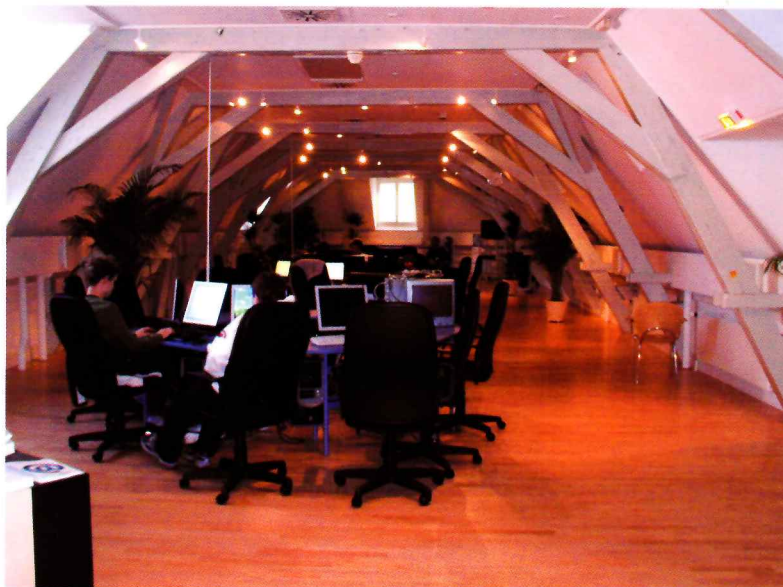
Post & Tele Museum ser det som en væsentlig opgave at formidle moderne informationsteknologi til børn og unge og lære dem at kommunikere effektivt på internettet. Det gør museet bl.a. gennem IT-KLUBBEN, hvor børn og unge i alderen 10-18 år laver hjemmesider, chatter og surfer på internettet.

IT-KLUBBEN holder til i et lyst og venligt lokale, der er nyindrettet til formålet. Museet stiller computere, serverplads og ekspertise til rådighed. Som medlem kan man lære at lave en hjemmeside helt fra bunden, eller man kan komme videre, hvis man er mere øvet. Der er mulighed for at lave sin hjemmeside i programmerne XHTML, PHP og ASP.

IT-KLUBBEN er et oplagt mødested for børn og unge med interesse for IT. Som medlem har man

adgang til internettet og mulighed for at spille på computer, ligesom man modtager et medlemsblad 4 gange om året. Medlemskabet af IT-KLUBBEN er gratis, når man har løst billet til museet. Prisen er 15 kr. for børn på 12 år eller derover, mens børn under 12 år kommer gratis ind. Det er også muligt at købe et årskort til museet for kun 185,- kr.

IT-KLUBBEN er åbent tirsdag til fredag kl. 13.30-17, onsdag dog kl. 13.30-20, lørdag kl. 10-17 og søndag kl. 12-16. I skoleferierne er der åbent i museets åbningstid. Indmelding kan ske på tlf. 33 41 09 00 eller museum@ptt-museum.dk.

DET SKER PÅ POST & TELE MUSEUM:

Frimærkeudgivelser

3. januar 2005 udgives et frimærke i Dronning Margrethe II-typen og to i Lille Rigs-våben-typen.

12. januar 2005 udgives fem frimærker i serien Danske Boliger. Motiverne i 4. del af serien viser Hjarup Præstegård, Gård ved Ejdersted, Provstegade i Randers, Smedegården i Køge og Karmeliterklostret i Helsingør. Der udgives tillige et velgørenheds-frimærke, hvor overprisen på 50 øre pr. frimærke går ubeskåret til SOS-Børnebyernes hjælpeprogram i Burundi.

1. december 2004 – 6. marts 2005

København på mærkerne

Fotograf Sara Skytte har med sit kamera været rundt i postdistrikt København K for at dokumentere, hvorledes motiverne til de mange frimærker fra den indre by tager sig ud i dag. I foyeren i stueetagen viser vi et på enhver måde „stort“ udvalg af de mange fotos, der er blevet optaget til brug for bogen „København København – en mærkværdig by“, som er omtalt på side 2-3.

Café Hovedtelegraf

Til og med 2. januar 2005

Niels Reumert

Udstilling med kærlige hilsener fra den danske, internationalt anerkendte kunstner Niels Reumert, som har forvandlet over 100 masseproducerede postkort til små, selvstændige oliemalerier.

Fra 4. januar 2005

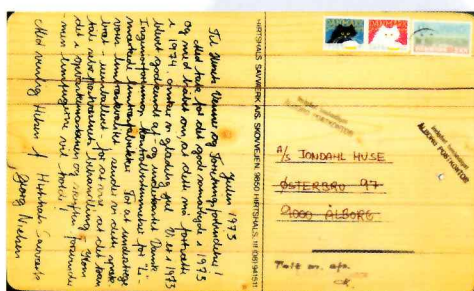
Hovedtelegraf

Museets café har fået sit navn efter Hovedtelegrafstationen, der lå i museets lokaler fra 1923 og frem til lukningen sidst i 1980'erne. Udstillingen viser fotos af interiører og arbejdsituationer fra årene med telegrafi.

16. november 2004-30. april 2005

Kitsch & Kuriosa

Vi har stået på hovedet i samlingerne og fundet skøre, sjove og sjældne genstande frem. Så hvis du tror, at Post & Tele Museum kun er postkasser og telefoner, så kom ind og bliv overrasket. De kuriøse genstande bliver præsenteret på Balkonen, 1. sal. Se omtalen på siderne 6-7.

Dette solide, frimærkefrankerete spækbræt med reklametekst blev postsendt i 1973. Det gik ikke desto mindre i stykker under postbesørgelsen.

Åbningstider omkring jul og nytår

Museet er lukket den 24., 25. og 31. december 2004 samt den 1. januar 2005. Den 26. december 2004 har museet åbent kl. 12-16.

IT-Klubben

Museets tilbud til børn og unge i alderen 10-18 år, der har lyst til at lave hjemmesider, chatte og surfe på internettet. Museet stiller computere, serverplads og ekspertise til rådighed. Medlemskabet af IT-KLUBBEN er gratis, når der er løst billet til museet. IT-KLUBBEN er beskrevet nærmere på side 7.

Net-Butik

Fra december 2004 kan man besøge museets NETBUTIK på www.ptt-museum.dk.

MUSEUMS posten

NR. 4 / NOVEMBER 2004

Udgivet af:

© Post & Tele Museum

- en fond stiftet af

Post Danmark A/S og TDC A/S.

Redaktion: Birgitte Wistoft (ansv.)
Erik Jensen

Layout: Finn Evald

Repro og tryk: Holmen Center-Tryk,
Holbæk

MuseumsPosten udkommer fire gange årligt og tilsendes gratis ved henvendelse til museet. Næste nummer udgives i januar 2005.

Oplag: 36.000

ISSN 0909-1920

Forsiden: Frimærkemøbler. Legebord med fire stole, som Lisa Christoffersen, der er bosiddende i Kenya, har ladet beklæde med frimærker og lakere. Erhvervet af museet i 2004. Foto: Jan Friis.

Åbningstider:

Museet

Tirsdag-lørdag kl. 10-17, onsdag dog kl. 10-20,
søndag kl. 12-16. Mandag lukket.

Café Hovedtelegraf

Købmagergade 37, 5.

Tlf. 33 41 09 86

Samme åbningstider som museet, men køkkenet lukker en time før museets lukketid og er også lukket kl. 16-17.30 på onsdage.

Studiehuset

Valkendorfsvej 9

Tlf. 33 41 09 00

Åbningstid:

Tirsdag-fredag kl. 10-15 samt den første lørdag i måneden kl. 10-15 (dog ikke den 1., men den 8. januar 2005).